

Javno preduzeće “Elektroprivreda Srbije” donelo je rešenje kojim se obrazuje Stručni tim za promenu pravne forme u akcionarsko društvo čime bi trebalo da bude završena transformacija ovog preduzeća koja je započeta pre osam godina. Najave o reformi probudile su sumnje da je to uvod u privatizaciju energetske giganta, ali stručnjaci ocenjuju da do privatizacije sada neće doći – s jedne strane iz političkih razloga, a sa druge strane, jer ne bi bilo interesnata za kupovinu.

I u Ministarstvu rudarstva i energetike odbacuju navode o privatizaciji i tvrde da će ove promene doprineti boljem radu EPS-a. O ovoj temi se priča od 2014. godine, kada je zaključkom Vlade prihvaćen program reorganizacije EPS-a, kojim se predviđa promena pravne forme preduzeća u akcionarsko društvo. Nakon toga, predviđeno je da EPS promeni i svoj osnovni kapital koji će biti iskazan u akcijama.

Kako za Euronews Srbija kaže Željko Marković, stručnjak za energetiku konsultantske kuće Deloit i nekadašnji direktor EPS snabdevanja, pokrenuta transformacija u EPS-u znači da će to javno preduzeće i dalje ostati zatvoreno akcionarsko društvo sa jednim vlasnikom akcija, državom, a da, ako jednog dana zatreba, deo akcija može da se ponudi na prodaju preko berze.

Marković smatra da cilj transformacije EPS iz javnog u akcionarsko preduzeće nije u ovom trenutku privatizacija, već da možda jednog dana akcije budu na berzi ako to bude potrebno i da u nekim segmentima olakša poslovanje. Kotiranje kompanije na berzi određuje njenu tržišnu vrednost koja zavisi od ponude i tražnje za akcijama. Sam izlazak na berzu ne mora da znači da će se EPS privatizovati.

“Prelaskom na novi status, EPS će postati zatvoreno akcionarsko društvo i na njega će se odnositi Zakon o privrednim društvima, više neće važiti Zakon o javnim preduzećima. Javna preduzeća su ona preduzeća čija je delatnost od opšteg interesa. Proizvodnja i prodaja električne energije je energetska delatnost i mogu biti propisane i obavljati se i kroz oblik javnog preduzeća, ali ministarstvo je definisalo to kao energetske delatnost”, objašnjava Marković.

Ministarstvo: Srbija se neće odreći EPS-a

U Ministarstvu rudarstva i energetike ističu da se Srbija neće odreći EPS-a, ali naglašavaju da je ova promena neophodna, jer ova kompanija više ne ispunjava uslove da bude javno preduzeće.

Pomoćnik ministra energetike Zoran Ilić kaže za Euronews Srbija da su Elektromreže i Elektrodistribucija koje obavljaju delatnost od opšteg interesa već promenile svoje pravne forme odnosno formu privrednog organizovanja i da je preostalo da se to dogodi i sa Elektroprivredom Srbije.

“Elektrodistribucija je d.o.o, a Elektromreže su a.d, međutim i jedna i druga su u stopostotnom vlasništvu države. Transformacija EMS-a se desila još 2016. godine i ovih dana će se to desiti i sa EPS-om. Međutim učešće države ostaje 100 odsto i država nema

nameru da to menja”, dodaje Ilić.

On tvrdi da EPS više nema apsolutno nijedan razlog da bude javno preduzeće, jer ne obavlja delatnost od opšteg interesa.

“To je nekada bilo garantovano snabdevanje, dakle cena po kojoj se domaćinstvima i malim kupcima obezbeđuje električna energija odnosno njihova sigurnost snabdevanja. Ovaj status koji EPS sada ima kao garantovani snabdevač nije propisan zakonom i nije direktno njemu namenjen. Dakle, pokreće se tender i onaj ko ponudi najbolje uslove po građane, on će biti garantovani snabdevač”, kaže Ilić i navodi da bi ove promene trebalo da omoguće efikasniji rad EPS-a.

Gajić: Ništa bez suštinske reforme

Prema računici Fiskalnog saveta, kolaps u EPS-u i uvoz struje zbog energetske krize do sada je EPS koštao oko 500 miliona evra, a plaćen je mahom iz kredita za likvidnost. Njihove procene su da bi se, ukoliko ne dođe do snažnog zaokreta u poslovanju preduzeća taj račun udvostručiti tokom predstojeće zime.

EPS je došao u situaciju da će narednih nekoliko godina morati da uvozi uglj, iako su rezerve kojima raspolaže sasvim dovoljne za period i posle 2050. godine, jer nije na vreme investirao u svoje kopove. Prema procenama stručnjaka, samo lignita imamo više od tri milijarde tona, ali je on još duboko pod zemljom, jer kopovi nisu spremni za eksploataciju. Vlada Srbije odobrila je Elektroprivredi Srbije uvoz četiri miliona tona uglja, koliko je procenjeno da će nam nedostajati do kraja 2023. EPS sada manjak struje i uglja uvozi, po rekordno visokim cenama.

Da se Srbija neće odreći EPS-a, pre svega iz političkih razloga - uveren je i ekonomista Mihailo Gajić. On smatra da bi vlast privatizacijom izgubila mogućnost partijskog zapošljavanja i kontrole javnih nabavki, a osim toga, kako tvrdi, preduzeće sa tako velikim gubicima ne bi imao ko ni da kupi. Gajić smatra da pravna promena ne znači ništa ako je ne prati suštinska reforma u rukovođenju EPS-om.

“Ovde možemo da očekujemo načelno efikasnije poslovanje EPS-a, jer je promenjena hijerahijska struktura u okviru samog preduzeća, ali ako se dalje nastavi sa partijskim nameštanjem menadžemtna koji će se više brinuti o interesima partije, a ne građana, koji su preko države posredni vlasnici tog preduzeća, onda se u praksi neće puno promeniti”, kaže Mihailo Gajić.

Do sada su u procesu reorganizacije razdvojeni poslovi proizvodnje i distribucije struje. Pretvaranje EPS-a u akcionarsko društvo trebalo bi da bude poslednji korak, a za njega je kako poručuju iz ministarstva energetike potrebno barem još šest meseci.

Marković: EPS nije atraktivan za kupovinu

Željko Marković smatra da će to, ukoliko se EPS dobro organizuje sigurno doprineti efikasnijem radu, ali ukazuje da ipak prvenstveno ta efikasnost u radu zavisi od samih radnika, preduzeća i načina kako se vodi preduzeće, “tako da pravna forma neće

mного doprineti niti odmoći ako neko neće ili ne želi da radi”.

“Kada ste javno preduzeće onda možete da računate na pomoć države ukoliko ne poslužete onako kako treba. S druge strane, energetske delatnosti, koju obavlja EPS, nisu ni u EU nešto što treba da dobija državnu pomoć, već je to delatnost koja treba da bude tržišna, koja finansira samu sebe iz profita. S te strane kada država EPS-u garantuje za neki kredit koji podiže to preduzeće ili se otpisuju neka potraživanja od strane države EU nas kritikuje kao kandidate za ulazak i često Energetska zajednica piše izveštaje o državnoj pomoći i objavljuje kada i gde je rađena državna pomoć. To prosto nije dozvoljeno”, objašnjava Marković.

On napominje da prelaskom u akcionarsko društvo, ako pređe iz zatvorenog u otvoreno, preduzeće može da emituje akcije, onda može i da pribavi i potreban kapital i ne mora da računa na državnu pomoć da bi realizovalo neke nove investicije.

Marković ne veruje da će postojati neki veliki interes za privatizaciju Eelektroprivrede Srbije imajući u vidu da 70 odsto električne energije proizvodi upravo iz uglja, iz fosilnih goriva, a da znamo da će to, po svemu sudeći, najkasnije do 2050. godine morati da se napusti.

“EPS u sadašnjem trenutku nije neka atraktivna kompanija za kupovinu. Da li bi se neko javljao, to je vrlo teško odgovoriti. Ja ne cenim da bi sada bilo toliko interesenata. U Evropi svaka država preferira taj model da uglavnom većinski kapital bude u vlasništvu države, jer je to ipak od strateškog značaja naročito u vremenima kriza, ratova. Kada sve normalno funkcioniše, struju uvek možete kupiti na tržištu, koje je u Evropi integrisano”, kaže Marković.

On napominje da će od samog EPS-a zavisiti da li će uspeti da izvrši tu transformaciju tako da izađe kao pobednik ili kao gubitnik iz ove tranzicije.

“Postoji plan da se proizvodnja iz uglja polako smanjuje, a da se povećava proizvodnja iz obnovljivih izvora i ceo cilj jeste da se do 2050. godine izvrši dekarbonizacija. Predstoji nam još jedan izvestan period kada će se proizvodnja odvijati iz uglja, ali će se postepeno po starosti pojedini kapaciteti isključivati. Važno je da kako njih postepeno isključujemo, izgrađujemo i nove kapacitete koji mogu njih da odmene. To je važno za EPS i ako to odradi, onda će biti pobednik”, smatra Marković, piše Euronews.